

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Fran Faber, Denni Kunjas

PITANJE REGIONALNOG IDENTITETA PRIGORJA – PERCEPCIJA MLADIH

Zagreb, 2022.

Ovaj rad izrađen je na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu pod vodstvom prof. dr. sc. Borne Fuerst-Bjeliš i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2021./2022.

POPIS KORIŠTENIH KRATICA

BBŽ = Bjelovarsko-bilogorska županija

JLS = Jedinica lokalne samouprave

KKŽ = Koprivničko-križevačka županija

KZŽ = Krapinsko-zagorska županija

LAG = Lokalna akcijska grupa

RH = Republika Hrvatska

VŽ = Varaždinska županija

ZGŽ = Zagrebačka županija

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. OPĆI CILJEVI I HIPOTEZE RADA.....	2
2. DEFINICIJA PROSTORA	3
2.1. PITANJE DEFINICIJE POJMA PRIGORJE.....	3
2.2. PROSTORNA DEFINICIJA REGIJE PRIGORJE.....	3
3. METODOLOGIJA I PROSTORNI OKVIR ISTRAŽIVANJA	6
4. REZULTATI.....	9
4.1. OSNOVNI PODACI O ISPITANICIMA	9
4.2. REGIONALNA SAMOIDENTIFIKACIJA ISPITANIKA	12
4.3. IDENTIFIKACIJA PROSTORA KAO REGIJE PRIGORJE.....	14
4.4. TEMELJNI TVORBENI ELEMENTI IDENTITETA REGIJE	18
4.5. PREPOZNATLJIVOST PROSTORNOG OBUHVATA I IMENA REGIJE	21
5. RASPRAVA.....	23
6. ZAKLJUČAK	26
POPIS LITERATURE	27
POPIS IZVORA	28
SAŽETAK.....	29
SUMMARY	29

1. UVOD

O pitanju identiteta vode se mnoge aktualne rasprave zbog poticanja izjašnjavanja i razvoja individualnih identiteta na osobnoj i društvenoj razini. Povezano s tim, regionalne jedinstvenosti i posebnosti dobivaju sve veće značenje pod utjecajem globalizacije, spajanja kultura i posljedično nestajanja lokalnih identiteta. Nekoliko je regionalnih koncepata ključno za ovo istraživanje. To su pojmovi regionalnog identiteta, regionalne svijesti te brendiranja regionalnog identiteta. Regionalni identitet temelji se na kolektivnoj svijesti, jedinstvenosti i homogenosti prostora te različitostima u odnosu na susjedne i druge prostore (Marković i Fuerst-Bjeliš, 2015). Preko njega se povezuje s užom zajednicom koja dijeli zajedničke tradicionalne, povijesne i kulturne vrijednosti u odnosu na ostale šire i uže, bliže i udaljenije prostore. Regionalni identitet jedna je od razina prostornog identiteta koji pretpostavlja postojanje emocionalne veze između ljudi i njihovog prostornog konteksta (Tuan, 1975). Važna odrednica prostornoga identiteta jest toponimija. Naime, geografska imena ili toponimi nameću percepciju prostornog obuhvata te u kontekstu perceptivne regije, kao nositelji identiteta, utvrđuju povezanost stanovnika s prostorom u kojem žive (Vukosav i Fuerst-Bjeliš 2015). Stoga se naziv nekoga mjesta, regije i područja može smatrati glavnim nositeljem predodžbi o određenome prostoru te je ključna odrednica prostornih identiteta kojom je moguće utvrditi postojanje perceptivnih regija (Vukosav i Fuerst-Bjeliš, 2015). Vrijednost regionalnog identiteta koja sve više dobiva na značaju je brendiranje regionalnih posebnosti u gospodarske svrhe, primarno preko formiranja turističke ponude bazirane na jedinstvenom prostornom, najčešće regionalnom identitetu.

U ovome istraživanju regija se promatra kao perceptivna kategorija, odnosno koncept. Naime, radi se o regijama koje je najteže odrediti budući da su temeljene na subjektivnom osjećaju pripadnosti nekome prostoru (Blaće i Vukosav, 2014). Perceptivne regije mogu se istraživati kroz vanjsku i/ili unutarnju percepciju stanovnika. U potonjem slučaju ih nazivamo i vernakularnim regijama. Ovaj tip regija se prije svega odnosi na prostore kod kojih lokalno stanovništvo zbog emocionalnih razloga razvija osjećaj pripadnosti i regionalne svijesti (Vukosav i Fuerst-Bjeliš, 2016). U tipove perceptivnih regija najčešće možemo uvrstiti i tzv. povijesne i tradicijske regije, kod kojih je značajan dio njihova identiteta utemeljen na percepciji. Povijesna regija je izgrađena na temelju kolektivne svijesti stanovništva o zajedničkome podrijetlu i povijesti. Glavno obilježje navedene regije je postojanje jakoga osjećaj poistovjećivanja te ima dugu tradiciju teritorijalne opstojnosti koja ne mora odgovarati

suvremenoj objektivnoj podjeli prostora (Rogić, 1992; Fuerst-Bjeliš, 2012). Tradicijska regija kao složeni oblik regionalne cjeline je rezultat vremenski dugotrajnoga razvoja identiteta povezanog s teritorijalnošću (Fuerst-Bjeliš, 1998). Usprkos brojnim društvenim i kulturnim promjenama tradicijske regije su očuvane kao prepoznatljivi prostorni pojam. Iako tradicijska regija može u okviru aktualnih geografskih regionalizacija izgubiti prostornu cjelovitost, regionalna svijest o osjećaju pripadnosti može, i najčešće jest i dalje prisutna (Fuerst-Bjeliš, 1998).

1.1. OPĆI CILJEVI I HIPOTEZE RADA

Tema, odnosno objekt istraživanja određuje temeljne ciljeve ovog rada:

- 1) Ispitati prepoznatljivost regije Prigorje prema svojem imenu među mladima (do 35 godina).
- 2) Ispitati prepoznatljivost Prigorja kao regije među mladima (do 35 godina).
- 3) Ispitati prepoznatljivost regije Prigorje prema prostornom obuhvatu među mladima (do 35 godina).
- 4) Utvrditi najčešće motive tj. tvorbene elemente regije koje stanovnici unutar i izvan regije povezuju s Prigorjem.
- 5) Ispitati koliko se mladi stanovnici regije poistovjećuju s Prigorjem.
- 6) Ispitati utjecaj cirkulacije stanovništva zbog posla ili školovanja te trajnih migracija na samoidentifikaciju ispitanika i prepoznavanje regije Prigorje.

Glavne hipoteze koje će se ovim istraživanjem nastojati potvrditi ili osporiti su:

- a) Regija Prigorje se slabo prepoznaje prema prostornom obuhvatu i vlastitom imenu te je po vlastitom imenu prepoznatljivija nego prema prostornom obuhvatu;
- b) Mladi ispitanici regije Prigorje značajno će više prepoznati regiju kao Prigorje u odnosu na mlade ispitanike izvan regije;
- c) S Prigorjem kao regijom se najčešće povezuju prirodna skupina motiva pa kulturna i najmanje društvena;
- d) Mladi ispitanici regije Prigorje u velikoj će se mjeri samoidentificirati kao Prigorcji;
- e) Mladi ispitanici regije Prigorje koji su doselili u istraživanu regiju iz mjesta izvan regije znatno će se manje samoidentificirati kao Prigorcji te slabije prepoznati regiju kao Prigorje;

f) Mladi ispitanici regije Prigorje koji putuju izvan mjesta boravka na posao/fakultet/školu osjećaju jaču pripadnost Prigorju preko samoidentifikacije te identificiranja regije;

2. DEFINICIJA PROSTORA

Prigorje će se razmotriti dvojako, kao prostorni pojam i kao naziv regije. U prvom dijelu definicije prostora navedene su i objašnjene najčešće definicije pojma prigorje. Nadalje, Prigorje kao regija nikad kroz povijest, pa tako ni danas, nije strogo prostorno definirana. Zato se drugi dio definicije prostora bavi prostornim definicijama regije Prigorje u znanstvenoj literaturi i promjenama prostorne definicije regije Prigorje kroz povijest, od srednjeg vijeka do današnjeg stanja.

2.1. PITANJE DEFINICIJE POJMA PRIGORJE

Prije prostorne definicije regije Prigorje, potrebno je dati kratki osvrt na pitanje pojma „prigorja“ kao prostora i njegovog značenja. Prema Geografskom rječniku A. Cvitanovića (2002) prigorje se definira kao „prijelazni reljefni oblik humlja, na strani, pretežno prisoju, povišene gorske ili planinske cjeline; najčešće građeno od morskih i jezerskih taložina iz razdoblja tercijara na koje su se nepodudarno (diskordantno) nataložile kvartarne naslage“ (Cvitanović, 2002., 424) U drugom dijelu definicije se navodi kako je riječ o prostorima koja su u ljudskoj povijesti bila gusto naseljena te su ti krajevi bili poljoprivredno iskorišteni. Zaključno, kao bitna karakteristika prigorskih područja se ističe ekspozicija padina terena koja značajno utječe na količinu primljene sunčeve svjetlosti. Naime, zbog orijentacije padina prema jugu, prostori prigorja su više izloženi suncu što pridonosi bogatijoj vegetaciji, višoj temperaturi te položenijem terenu s manjim nagibima čime se ostvaruju uvjeti za poljoprivrednom aktivnošću (Cvitanović, 2002).

2.2. PROSTORNA DEFINICIJA REGIJE PRIGORJE

Prilikom izdvajanja određene regije, nastoji se odrediti granice pripadajućega područja prema definiranim obilježjima po kojima se taj kraj razlikuje od drugih. Često jedinstvene definicije prostornog obuhvata neke regije nema, stoga, jedno te isto područje može biti različito interpretirano ovisno o definiranim kriterijima izdvajanja (Klemenčić, 2017). Prema Rogičevoj (1983.) uvjetno-homogenoj regionalizaciji Hrvatske područje regije Prigorje izdvojeno je kao zasebna uvjetno-homogena regionalna jedinica pod nazivom Kalničko-križevačko prigorje. Definirano je kao „izrazito rebrasto raščlanjenog pojasa prisojno ekspaniranog tercijarno-kvartarnog reljefa, ali mlađeg kulturnog pejzaža, sekundarnog zbivanja

naseljenosti u manje pretežno nizane grupacije “ (Rogić, 1983, 81). Rogić u svojoj definiciji Kalničko-križevačkoga prigorja naglašava izrazitu različitost u historijskogeografskom razvoju u odnosu na susjedno Zagorje. Naime, za prostor Prigorja ističe niznu naseljenost, tj. radi se o naseljima koja su grupirana u kompaktnu cjelinu. S druge strane Zagorje ima drugačiji oblik naseljenosti, riječ je o zaseocima koji su odvojeni od središta naselja. Također, Rogić (1983) u svome radu ističe jedinstvenost etnografskih, demografskih i ekonomskih obilježja Kalničkoga-križevačkoga prigorja po kojima se razlikuje od drugih regija.

U Velikom atlasu Hrvatske spominje se pojam Kalničkoga prigorja, međutim ono nije prepoznato kao regija već kao dio područja Bjelovarske regije (Njegač, 2002). S druge strane susjedno Hrvatsko zagorje se izdvaja kao zasebna regija, što ukazuje na veću prepoznatljivost u odnosu na Prigorje, a što se također može dovesti u vezu s Rogićevim navodom (1983.) o različitom historijskogeografskom razvoju Kalničko-križevačkog Prigorja i Zagorja.

U Hrvatskoj enciklopediji ne postoji prostorna definicija regije Prigorje, međutim pod pojmom „šljivovica“ i njezine proizvodnje spominje se, kao jedna od navedenih i regija Prigorje, što ponovno ukazuje na njezinu nedovoljnu prepoznatljivost (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021). Više informacija o području Prigorja i njegovom obuhvatu može se pronaći u lokalnim izvorima. Primjerice prema LAG- u Prigorje, ono se definira kao regija koja svojom južnom stranom obuhvaća dijelove Zagrebačke županije: gradove Dugo Selo i Vrbovec te općine Brckovljani, Gradec, Farakaševac, Preseka, Rakovec, Rugvica, dok sjeverni dio čine JLS Koprivničko- križevačke županije: Grad Križevci, općine Sokolovac i Sveti Ivan Žabno (LAG Prigorje, 2022).

Prilikom objašnjavanja prostornoga pojma važno je istaknuti njezin historijskogeografski razvoj. Prema Fuerst-Bjeliš (1996) u konceptu tradicijskih regija, u okviru tri glavne skupine kriterija, drugi kriterij, a to je teritorijsko – organizacijski, vezan je uz različite povijesne oblike teritorijalne i administrativne organizacije prostora. Budući da se unutar teritorijalnih jedinica odvija organizacija života i prostora, značajan je utjecaj na razvoj osjećaja zajedništva i pripadnosti (Fuerst-Bjeliš, 1996). Primjerice, Jukopila (2017) navodi primjer Međimurja u kojem je izražen regionalni identitet zbog dugotrajnost crkvene organizacije te homogenosti stanovništva. U Rogićevoj (1983) uvjetno-homogenoj regionalizaciji kao važan kriterij također se izdvaja historijsko-geografski razvoj koji je izražen u tipovima strukture naseljenosti koja je povezana sa gospodarskim i etnografskim obilježjima.

Iako prvi oblici naseljenosti prostora koje se danas naziva Prigorjem sežu još iz prapovijesnoga razdoblja, prva se dokumentirana teritorijalna organizacija bilježi u srednjem vijeku kao Župa Kalnik, sa sjedištem u Križevcima, u okviru tadašnjeg oblika teritorijalnog ustrojstva hrvatske države na župe (Fuerst-Bjeliš i Glamuzina, 2021)

Razdoblje ranoga novoga vijeka je obilježio prodor Osmanlija zbog čega je tadašnja Križevačka županija, tada nazvana prema glavnom središtu, imala elemente pograničnosti, naime nalazila se na krajnjem zapadu dosezanja teritorija Osmanskog carstva (Pavleš, 2008).

Nakon povlačenja Osmanlija većih promjena teritorijalne organizacije u ovom području nije bilo, stoga do 20. st. je ostao naziv Križevačke županije. U doba NDH osnovane su 22 velike župe, a jedna od njih se nazivala župa Prigorje (Bućin, 2001). Ova župa je postojala od lipnja 1941. do srpnja 1944. sa sjedištem u Zagrebu, a obuhvaćala je sljedeće gradove: Donja Stubica, Dugo Selo, Kutina, Samobor, Sveti Ivan Zelina, Velika Gorica, Zagreb. Župa je ukinuta u srpnju 1944. godine osnutkom velike župe Gora-Prigorje koja je uključivala cjelokupni teritorij prijašnje velike župe Prigorja te dio teritorija župe Gora sa Petrinjskim dijelom sve do 1945. godine (Bućin, 2001). Ono što je vrlo bitno za istaknuti je da je to ujedno i jedino razdoblje kada se ovo područje u okviru administrativne cjeline nazivalo Prigorjem. Usporedno sa susjednim Zagorjem, koji ima dugi horonimski kontinuitet, već od srednjovjekovnih župa u 13. stoljeću, teritorijalna jedinica naziva Prigorje postoji samo tijekom kratkotrajnog postojanja velikih župa u okviru NDH. To ukazuje kako u historijsko-geografskom smislu razvoj u okviru teritorijsko-organizacijskog kriterija nema uporišta za jače oblikovanje regionalnoga pojma pod tim imenom (za razliku od nekih drugih, npr. već spomenutoga Zagorja).

U socijalističkom razdoblju Hrvatska je prošla kroz više reformi administrativnoga – političkoga ustrojstva, a najveća promjena se dogodila 1974. godine, kada je Hrvatska bila podijeljena u 11 zajednica općina. Područje regije Prigorja obuhvaćena je unutar okvira zajednice općina Bjelovar koja je uključivala područje: Bjelovara, Križevaca, Daruvara, a sjedište općine je bilo u Bjelovaru (Glamuzina, Fuerst-Bjeliš, 2015).

Nakon osamostaljenja, Hrvatska je administrativno teritorijalno podijeljena na 21 županiju, a prema današnjoj prostornoj percepciji Prigorja najveći dio se nalazi na području KKŽ sa središtem u Križevcima.

Zaključno, s obzirom na nazive župa i županija kroz prošlost vidljivo je da je područje najčešće bilo u okviru teritorijalne jedinice Križevačke županije, s glavnim centrom, gradom

Križevci. Prostorna cjelina pod vlastitim imenom, odnosno horonimom Prigorja, postojala je samo u vrlo kratkom razdoblju, što je zasigurno utjecalo na slabiju prepoznatljivost regije Prigorja.

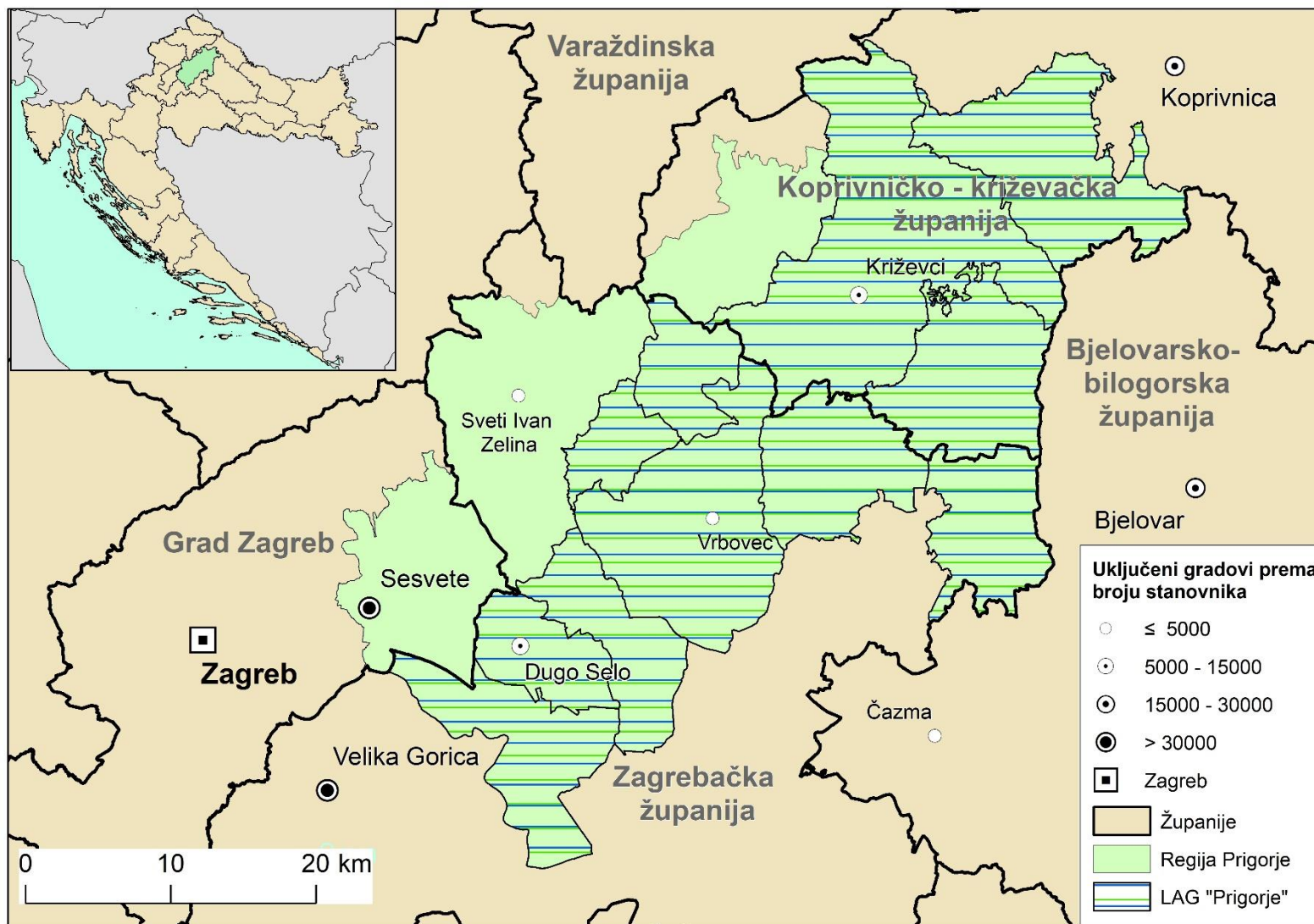
3. METODOLOGIJA I PROSTORNI OKVIR ISTRAŽIVANJA

U svrhu provedbe istraživanja, kao osnovna istraživačka metoda, korišteno je anketno istraživanje. Sastavljen je online anketni upitnik izrađen u platformi Microsoft Forms, pod nazivom „Ispitivanje prostornog identiteta regije“, kako bi se eliminirala mogućnost utjecaja na ispitanike u vidu određivanja naziva istraživane regije i samih obilježja koja se s njom povezuju. Anketa je bila namijenjena mladim stanovnicima, u dobnim granicama od 18 do 35 godina, regije Prigorje te stanovnicima okolnih naselja Središnje Hrvatske, izvan područja same regije Prigorje, kako bi se istražila i unutarnja i vanjska percepcija. U svrhu distribucije ankete, korištene su dvije metode. Primarno je korištena metoda ne-probabilističkog uzorka zbog njene ekonomičnosti i jednostavnosti, dok je kao sekundarna tj. dopunska metoda korištena tehnika „snježne grude“, kako bi se osigurali odgovori iz svih naselja koja su odabrana za istraživanje (Milas, 2009). Nastavno na to, naselja uključena u istraživanje podijeljena su, kao i ispitanici, u dvije skupine. Naselja iz same regije Prigorje uključuju Dugo Selo, Križevce, Sveti Ivan Zelinu, Vrbovec te manja naselja u njihovoj okolini. Važno je napomenuti da je među naselja unutar istraživane regije uključeno i zagrebačko naselje Sesvete s užom okolicom. Razlog tome je granični položaj Sesveta u odnosu na istraživanu regiju gdje se primjećuje odstupanje percepcije stanovnika Sesveta od postojeće administrativne podjele, što je detaljnije analizirano u rezultatima istraživanja. Naselja izvan istraživane regije uključena u istraživanje su Zagreb, bez dijela Sesveta, Velika Gorica, Čazma, Bjelovar i Koprivnica s manjim naseljima u njihovoj okolini. Anketno istraživanje provedeno je od 06. svibnja do 06. lipnja 2022. godine, a prikupljena su 283 odgovora.

Prikupljeni odgovori ispitanika obrađeni su metodom deskriptivne statistike u programu Microsoft Excel te prikazani grafički. U svrhu kartografske vizualizacije ispitivane regije te izrade karte koja je služila ispitanicima za prepoznavanje regije, korišten je program ArcMap, kao glavna komponenta paketa programa Esri ArcGIS.

Prostorni okvir istraživanja (Sl. 1.) obuhvaća JLS tj. gradove i općine nekoliko županija u Središnjoj Hrvatskoj. Za osnovu definiranja regije Prigorje, uzet je prostorni obuhvat LAG-a „Prigorje“ koji obuhvaća tri grada, osam općina i sveukupno 255 naselja u dvije županije, KKŽ i ZGŽ (LAG Prigorje, 2022). Uvažavajući prirodno-geografska obilježja prostora i rezultate

samoidentifikacije ispitanika, osnovnom obuhvatu pridružene su naknadno još dvije općine, Sveti Ivan Zelina (koja nije uključena ni u jedan LAG) te Sveti Petar Orahovec (koji je uključen u LAG „Prizag“, čiji je naziv složenica nastala spajanjem pojmova „Prigorje“ i „Zagorje“) (LAG Prizag, 2022) i južni dio zagrebačkog naselja Sesvete. Ovako definirana regija sastoji se od tri grada, Dugog Sela, Križevaca i Vrbovca, 10 općina i južnog dijela zagrebačkog naselja Sesvete unutar KKŽ, ZGŽ te Grada Zagreba. Promatrajući administrativno-upravnu regionalizaciju RH, regija je okružena KZZ i VŽ na sjeverozapadu i sjeveru, ostatkom KKŽ na sjeveroistoku, BBŽ na istoku i jugoistoku, ostatkom ZGŽ na jugu te ostatkom Grada Zagreba na zapadu. Regija je prirodno omeđena, gotovo „uokvirena“, Medvedničkim i Kalničkim gorjem na sjeverozapadu i sjeveru, Bilogorom na istoku, rijekom Česmom na jugoistoku i jugu te rijekom Savom na jugu i jugozapadu. Također, u većini atlasa i karata u školskim udžbenicima koji označavaju neke primjere tradicijskih regija Hrvatske, područje regije Prigorje nije navedeno, već se u tom dijelu nalazi praznina između drugih tradicijskih regija – Zagorja, Međimurja, Podravine, Moslavina i Turopolja, što također potvrđuje slabiju opću prepoznatljivost ove regije.

Sl. 1. Karta istraživanog područja regije Prigorje i naselja izvan regije uključenih u istraživanje

Izvor: DGU, 2016; LAG Prigorje, 2022

4. REZULTATI

Kao što je već navedeno u metodologiji i prostornom okviru istraživanja, online anketa provedena je na uzorku od 283 ispitanika iz 5 naselja, s njihovom okolicom, iz regije Prigorje i 5 naselja, s njihovom okolicom, izvan istraživane regije. Pitanja u samoj anketi odnosila su se na osnovne podatke o ispitanicima, pitanja regionalne samoidentifikacije ispitanika, identifikacije istraživane regije, određivanje značaja temeljnih tvorbenih elemenata regije te prepoznatljivost prostornog obuhvata i imena regije.

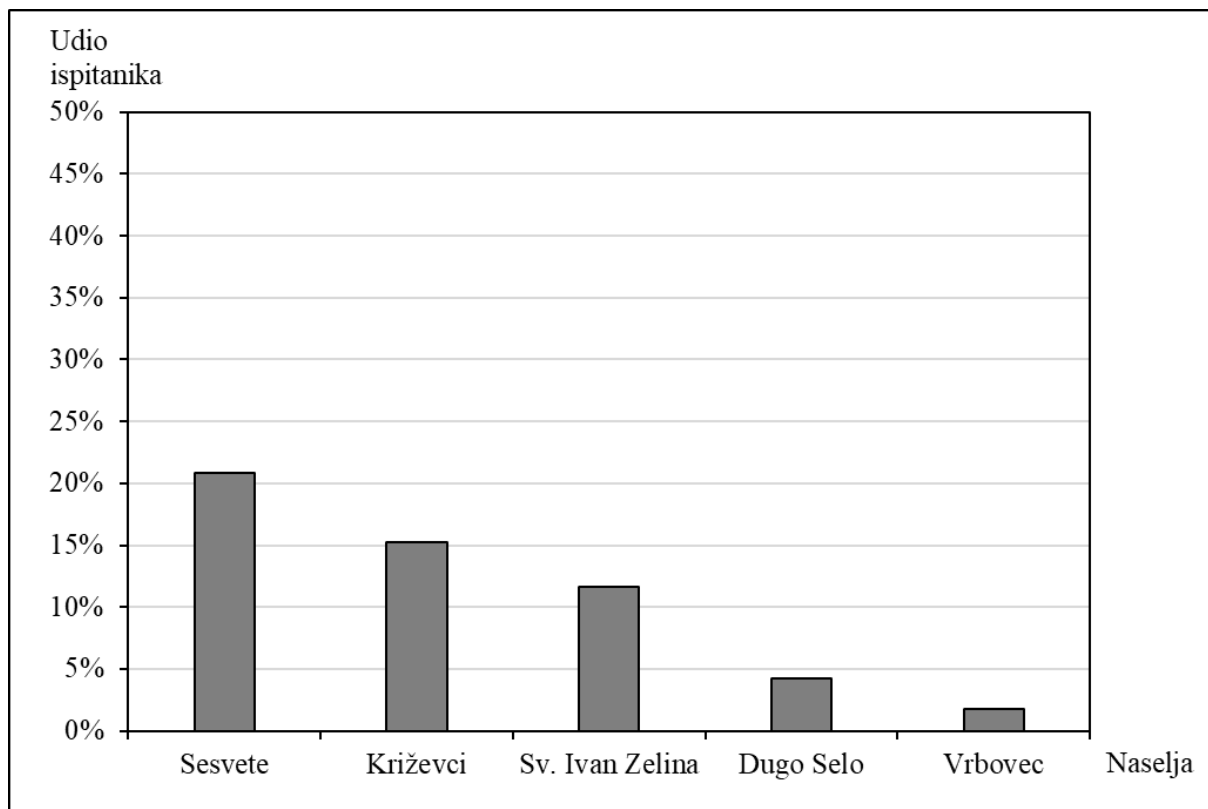
4.1. OSNOVNI PODACI O ISPITANICIMA

U prvoj cjelini iznose se osnovni podaci o ispitanicima koji su prikupljeni prilikom anketnoga istraživanja. U tablici 1 prikazana je dobno-spolna struktura ispitanika prema regiji prebivališta.

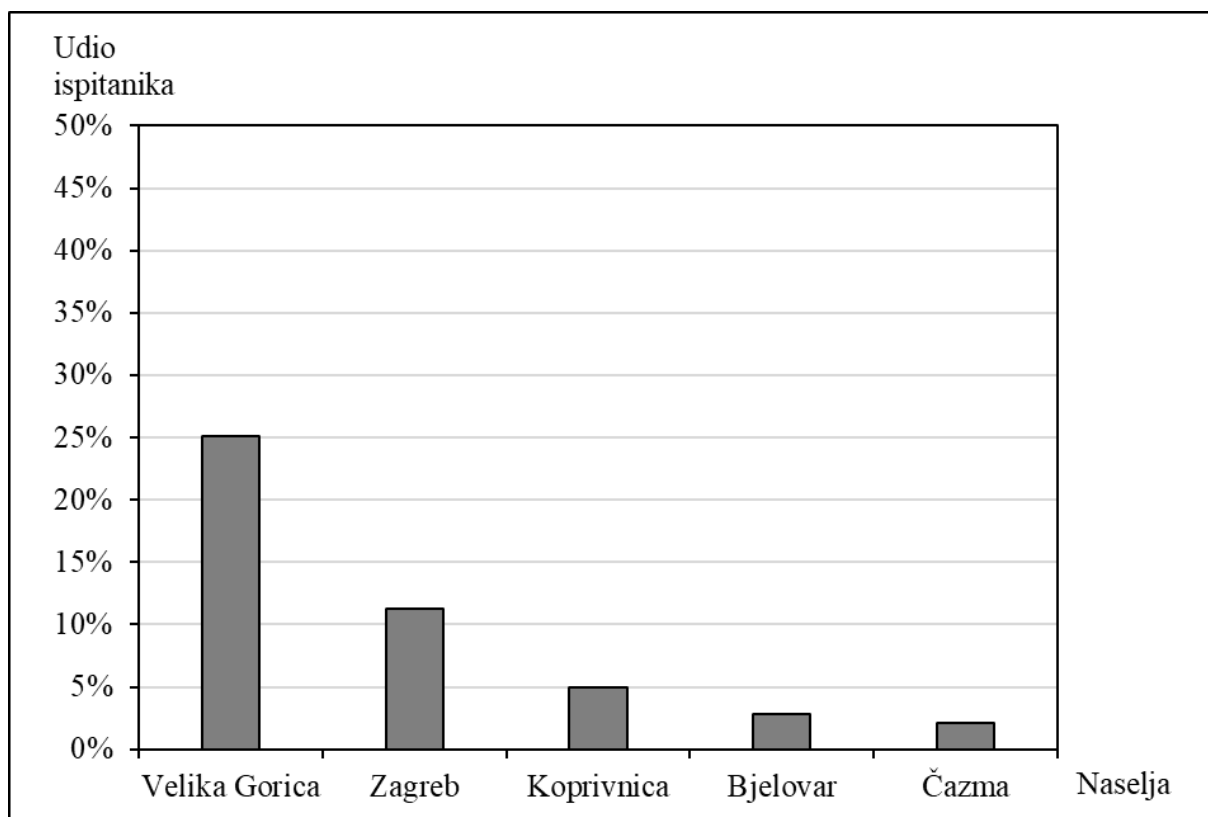
Tab.1: Dobno-spolna struktura prema regiji prebivališta

		Prigorje	Izvan regije Prigorje	Ukupno
Spolni sastav ispitanika	M	49	46	95
		17%	16%	33%
	Ž	101	87	188
		36%	31%	67%
Dobni sastav ispitanika	18-21	17	18	35
		6%	6%	12%
	21-24	38	30	68
		13%	11%	24%
	24-27	22	20	42
		8%	7%	15%
	27-30	28	21	49
		10%	7%	17%
	30-33	25	23	48
		9%	8%	17%
	33-35	21	20	41
		8%	7%	15%
Ukupno		151	132	283
		53%	47%	100%

Prema sakupljenim podacima, anketnom istraživanju je pristupilo ukupno 283 ispitanika od čega su žene činile 66,5%, a muškarci 33,5%. Cilj ovoga istraživanja je bilo utvrditi percepciju mladih o prostornom identitetu regije Prigorje, stoga je dobna granica osoba koji su pristupili anketi bila od 18 do 35 godina. Dobne granice su kategorizirane u 6 razreda, a u strukturi ispitanika najveći broj čine ispitanici između 21 i 24 godine (gotovo četvrtina ispitanika) te se najčešće radi o studentima (80% ih se u ovoj dobnoj skupini izjasnilo studentima). Ostali razredi su ravnomjerno raspoređeni s obzirom na broj prikupljenih odgovora, radi se o brojkama koje se kreću između 12% i 17,5%. Također, u odnosu na mlađe skupine gdje među ispitanicima dominiraju učenici/studenti, u razredima s višom dobnom granicom prevladavaju osobe koje su u radnome odnosu. Prema zanimanju većinu ispitanika čine osobe koje su u radnome odnosu (62%), zatim učenici/studenti (35%) i najmanje nezaposleni (3%). Nadalje, prema regiji prebivališta, ispitanici su podijeljeni u dvije skupine: Prigorje (istraživanje unutarnje percepcije) i područje izvan regije Prigorje (istraživanje vanjske percepcije). Odnos broja ispitanika je podjednak, međutim malu većinu čine ispitanici iz Prigorja 53,7%, dok područje izvan regije Prigorje čini 46,3% ispitanika. Razlog podjednakom odnosu jest i jednaka zastupljenost broja naselja unutar i izvan regije Prigorje. Naime, unutar regije Prigorje je za ovo anketno istraživanje odabrano 5 najvećih naselja: Križevci, Dugo Selo, Vrbovec, Sveti Ivan Zelina te južni dio zagrebačkog gradskog naselja Sesvete. Također, jednaki broj naselja je izdvojen i za područje izvan regije Prigorje, a to su: Velika Gorica, Zagreb, Koprivnica, Bjelovar i Čazma. S obzirom na zastupljenost ispitanika po naseljima postoje određene razlike. Tako primjerice, Velika Gorica ima najveći broj odgovora u odnosu na sva navedena naselja te čini četvrtinu ispitanika. Od ostalih naselja izdvajaju se redom Sesvete, Križevci i Sveti Ivan Zelina sa najvećim brojem prikupljenih odgovora unutar regije Prigorje (Sl. 2.) dok Dugo Selo i Vrbovec imaju nešto manje. S druge strane (Sl. 3.), osim spomenute Velike Gorice, veći broj ispitanika izvan područja regije Prigorje ima Zagreb sa 11%, zatim Koprivnica 5% ,a najmanji udio u ukupnome broju ispitanika imaju Bjelovar i Čazma.

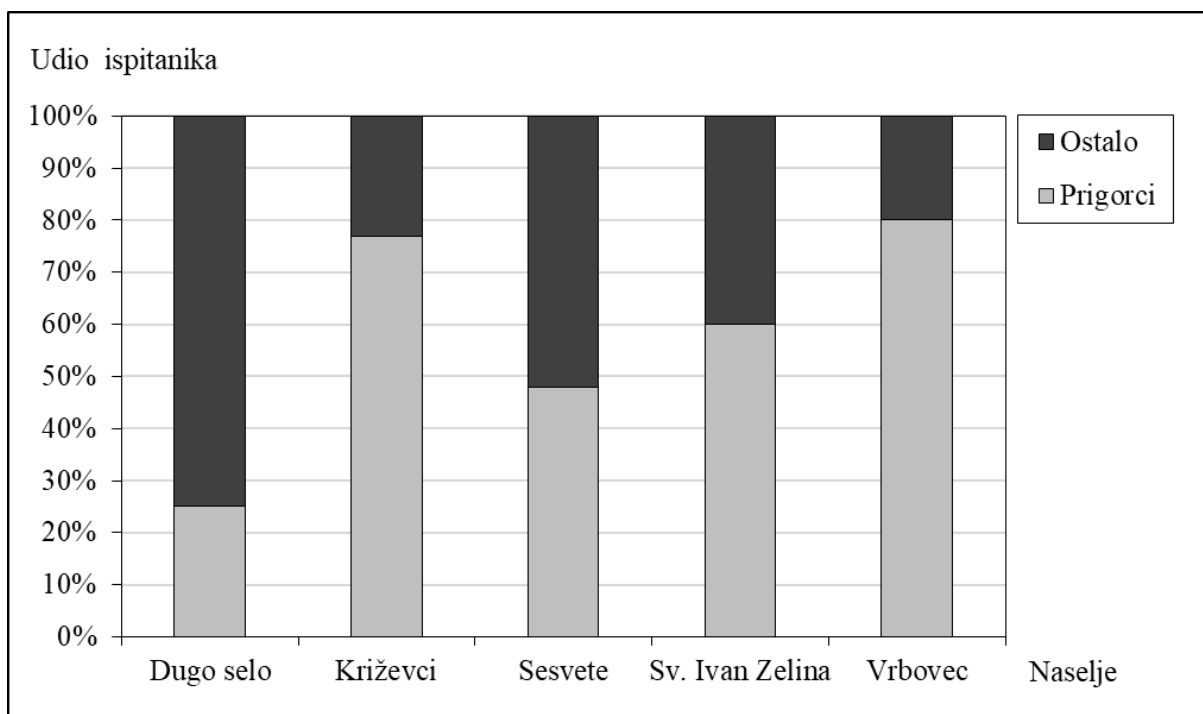
Sl. 2. Udio ispitanika po naseljima iz regije Prigorje

Sl. 3. Udio ispitanika po naseljima izvan regije Prigorje

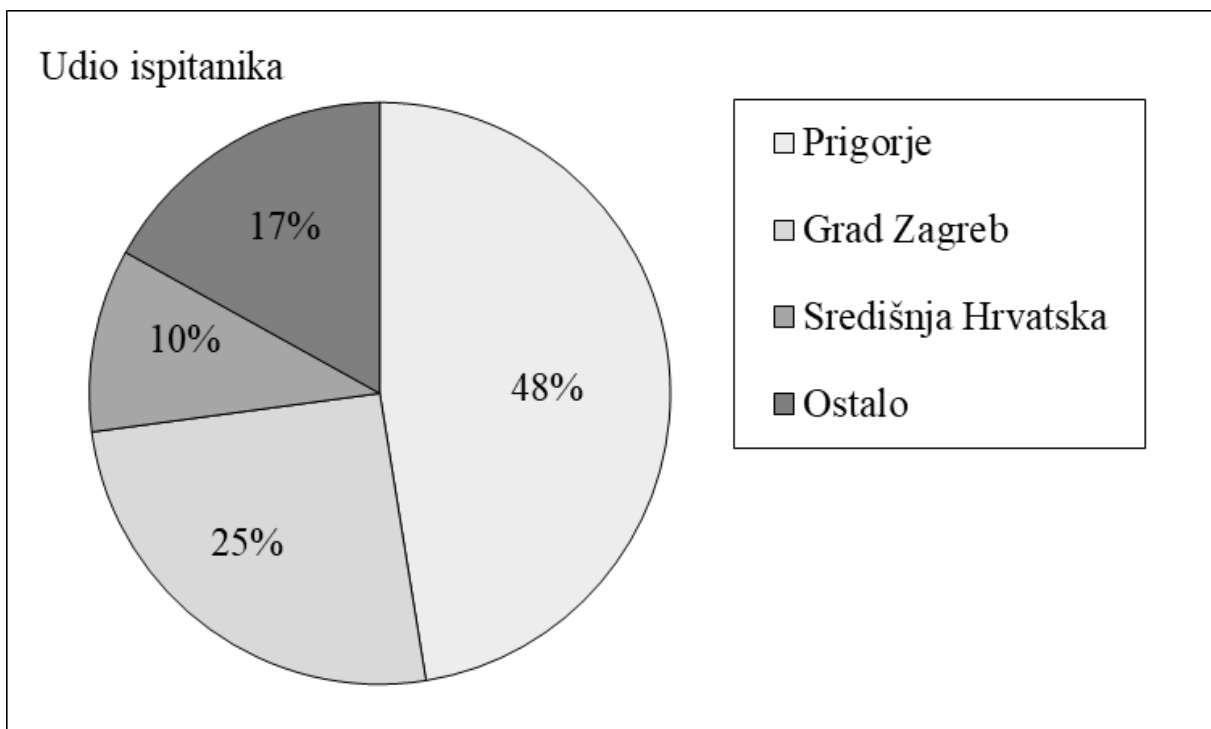
4.2. REGIONALNA SAMOIDENTIFIKACIJA ISPITANIKA

Druga tematska cjelina ankete bila je vezana uz regionalnu samoidentifikaciju ispitanika. Ovdje su najvažniju ulogu imali ispitanici iz regije Prigorje jer se na ovaj način nastojalo ispitati koliki je osjećaj pripadnosti regiji odnosno osjećaju li se ispitanici kao Prigorci te postoji li disparitet između regionalne samoidentifikacije i identificiranja regije na kartografskom prikazu, od čega će potomje navedeno biti obrađeno u idućoj tematskoj cjelini. Ispitanici su imali slobodu odabira regionalne samoidentifikacije na način da im nisu bili ponuđeni nazivi regija niti išta što bi im moglo sugerirati na odabir neke određene regije. Rezultati su pokazali da se oko dvije trećine ispitanika iz regije Prigorje samoidentificira kao Prigorac/Prigorka. Sagledaju li se rezultati po naseljima iz regije Prigorje (Sl. 4.), najveću razinu samoidentifikacije Prigoraca/Prigorki imali su ispitanici Vrbovca, 80%, Križevaca 77%, Svetog Ivana Zeline 60%, južnog dijela Sesveta 48%, a najmanje Dugog Sela, 25%. Ostatali odgovori ispitanika iz regije Prigorje objedinjeni su u kategoriju „Ostalo“ zbog velike raznovrsnosti odgovora koja je onemogućila njihovu kategorizaciju. Ipak, među tim odgovorima prevladava samoidentifikacija s nekom od razina JLS (Županijom, općinom ili gradom u kojem žive) te u manjoj mjeri sa Središnjom Hrvatskom ili okolicom Zagreba.

Sl. 4. Udio samoidentifikacije ispitanika kao pripadnika regije Prigorje po naseljima Prigorja

Od navedenih rezultata najviše se izdvajaju Sesevete i Dugo Selo. Unatoč najslabijoj samoidentifikaciji ispitanika Dugog Sela kao stanovnika regije Prigorje, drugi najčešći odabir bio je ZGŽ što ukazuje na moguće slabije razumijevanja traženog odgovora ili slabiju percepciju pripadnosti Prigorju, što će detaljnije biti obrađeno u raspravi. S druge strane, visoka razina samoidentifikacije ispitanika južnog dijela Seseveta kao Prigoraca/Prigorki promijenila je njihov položaj u istraživanju tako da su, umjesto kao naselje izvan regije, uključeni u istraživanje kao naselje unutar regije. Pogledaju li se pobliže rezultati samoidentifikacije ispitanika južnog dijela Seseveta (Sl.5.), vidljiva je dominacija odgovora Prigorje sa 48%, nakon čega slijede odgovori Grad Zagreb sa 25%, Središnja Hrvatska sa 10% i veći broj različitih odgovora objedinjenih u kategoriju „Ostalo“ sa 17%.

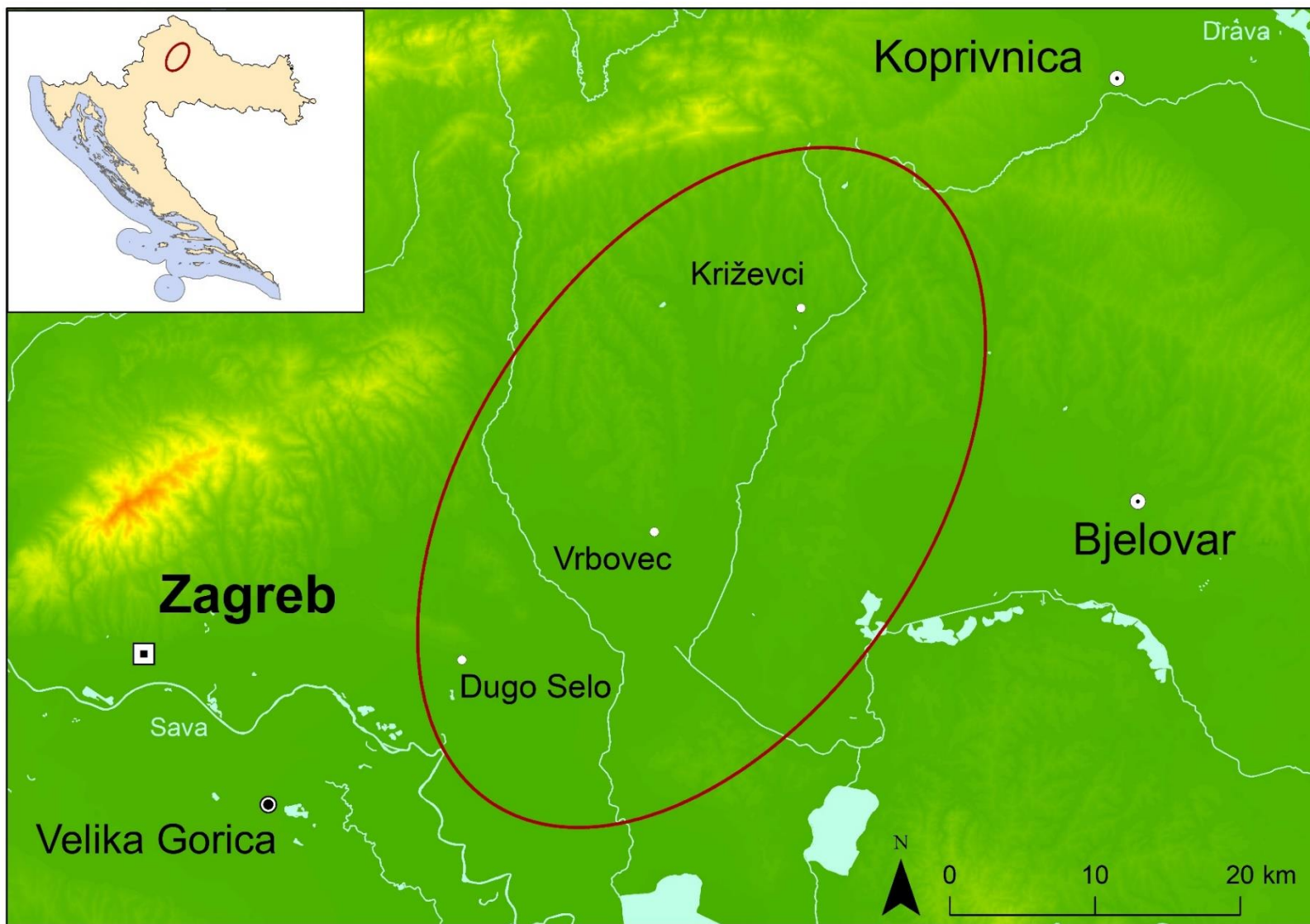
Sl. 5. Struktura regionalne samoidentifikacije ispitanika iz južnog dijela Seseveta

U većini naselja izvan regije Prigorje, ispitanici su se dominantno samoidentificirali kao pripadnici jedne regije. Tako su se ispitanici iz Čazme najvećim dijelom identificirali kao pripadnici regije Moslavina, ispitanici iz Koprivnice kao pripadnici regije Podravina, ispitanici iz Velike Gorice kao pripadnici regije Turopolje dok su ispitanici iz Zagreba grad vidjeli ujedno kao i regiju. Jedino kod ispitanika iz Bjelovara samoidentifikacija nije uniformna, već se ističe podijeljenost osjećaja pripadnosti regiji Moslavina, regiji Bilogora te regiji Središnja Hrvatska.

Ispitanike se također pitalo putuju li izvan mjesta prebivanja na posao odnosno školu ili studiranje te žive li u naselju gdje im je trenutno prebivalište cijeli život ili su se doselili i ako jesu, od kuda. Ova pitanja omogućuju ispitivanje eventualnog utjecaja cirkulacije stanovništva izvan mjesta stanovanja radi posla ili školovanja te doseljenja u regiju na samoidentifikaciju. Odgovori na prvo potpitanje pokazali su da 65% svih ispitanika putuje izvan mjesta prebivanja na posao, školu ili fakultet. Od ispitanika koji cirkuliraju, 56% ispitanika je iz Prigorja, a 44% ispitanika izvan istraživane regije. Nadalje, cirkulanti čine 67% svih ispitanika iz Prigorja, a 63% ispitanika izvan regije. Povezano s drugim potpitanjem, od svih ispitanika, njih 35% doselilo je u mjesto trenutnog prebivališta, 48% ispitanika doselilo je u naselja regije Prigorje, a 52% u naselja izvan regije. Također, doseljenici čine 32% ispitanika iz regije Prigorje i 40% ispitanika iz naselja izvan regije. Rezultati su pokazali da se 62% ispitanika iz regije Prigorje koji cirkuliraju samoidentificira kao Prigorac/Prigorka dok je tako kod samo 42% ispitanika među onima koji ne cirkuliraju. Razlika između doseljenika i onih ispitanika koji su rođeni u regiji Prigorje još je više izražena. Tako se 71% ispitanika rođenih u regiji samoidentificira kao Prigorac/Prigorka za razliku od doseljenika koji to čine u samo 29% slučajeva. Također se vidi i razlika između ispitanika koji su se preselili iz jednog prigorskog naselja u drugo i onih koji su se doselili iz mjesta izvan regije. Ovdje se 67% prvo-spomenutih samoidentificiralo kao Prigorac/Prigorka dok se oni drugi tako samoidentificirali u samo 24% slučajeva.

4.3. IDENTIFIKACIJA PROSTORA KAO REGIJE PRIGORJE

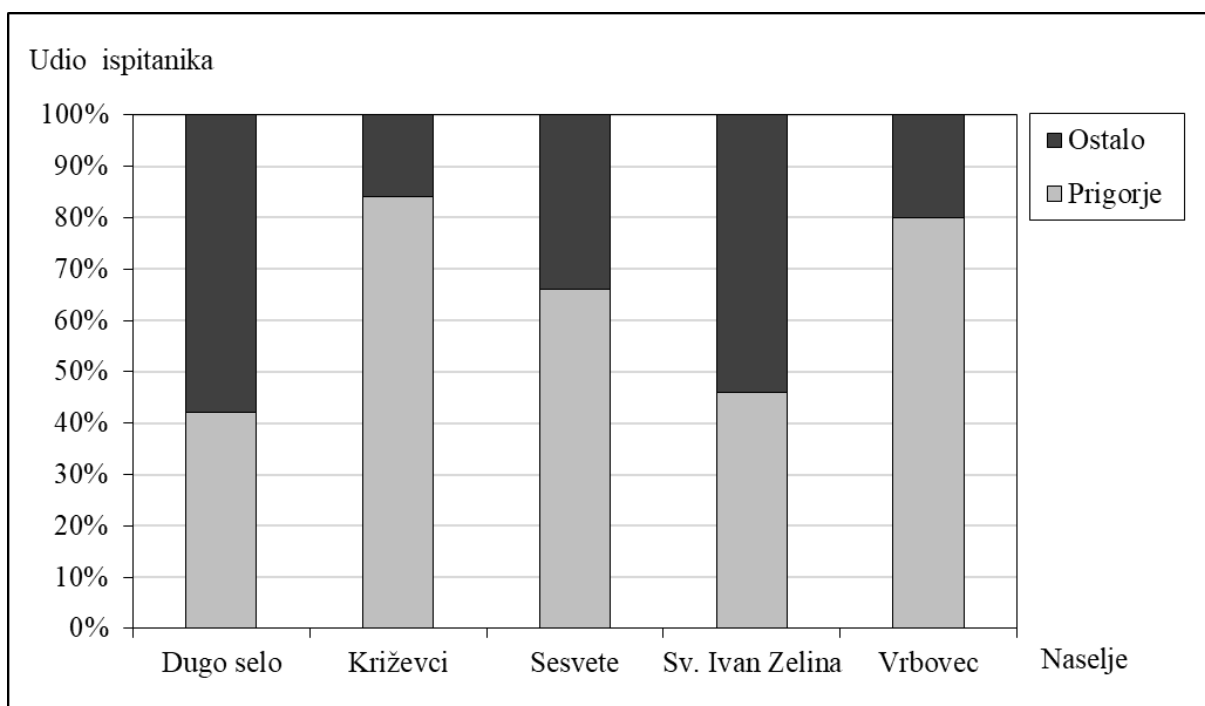
Iduća cjelina pitanja odnosila se na identifikaciju istraživane regije na temelju priloženog kartografskog prikaza. Svim ispitanicima prikazana je karta (Sl. 6.) s elipsom označenom regijom Prigorje, temeljenom pretežno na prostornom obuhvatu LAG-a „Prigorje“. Pri tome su ispitanici trebali navesti po kojem nazivu prepoznaju regiju označenu na karti. U svrhu orijentacije, na karti su prikazani reljef i vode. Imenovane su samo rijeka Sava i rijeka Drava, kako ne bi došlo do utjecaja na određivanje značenja tvorbenih elemenata regije koji su bili ispitani kasnije u anketi. Na karti su također navedena tri grada unutar regije Prigorje, ujedno i gradovi koji su dio LAG-a „Prigorje“, a to su Dugo Selo, Križevci i Vrbovec te četiri najveća grada uvrštena u istraživanje, a izvan same regije Prigorje: Bjelovar, Koprivnica, Velika Gorica i Zagreb.

Sl. 6. Karta priložena ispitanicima u svrhu prepoznavanja regije Prigorje
Izvor: DGU, 2016

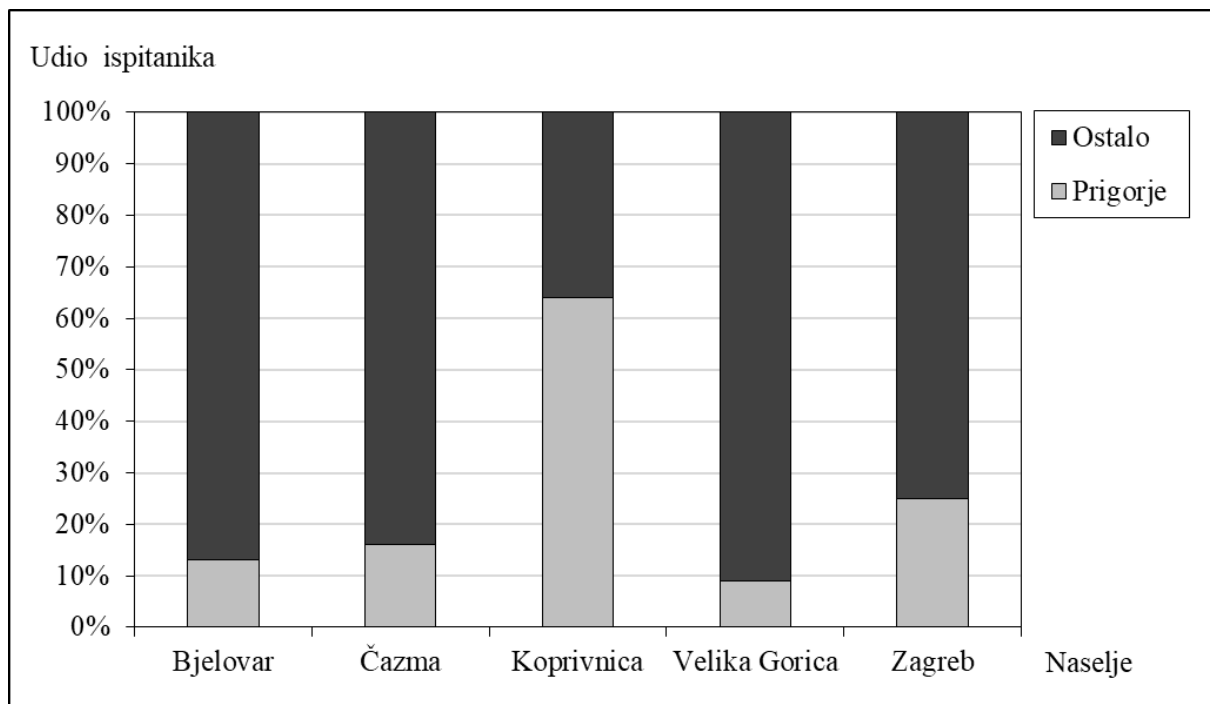
Rezultati pokazuju da 44% ispitanika označenu regiju na karti identificira tj. naziva „Prigorjem“. Prema postotnom udjelu odgovora, slijedi identifikacija s nekom od razina JLS (Grad, općina ili županija) sa 16%, kategorija „Ostalo“ čini 14%, odgovor „Ne znam ili nisam siguran“ 10%, Središnja tj. Centralna Hrvatska 6%, „Podravina“ 5%, „Okolica Zagreba“ 3% te „Zagorje“ 2% odgovora. Kategorija „Ostalo“ obuhvaća nekolicinu naziva drugih regija kao odgovora, odgovore Sjeverna ili Sjeverozapadna Hrvatska te ostatak onih koje nije bilo moguće svrstati ni u jednu drugu ili zasebnu kategoriju. Prema strukturi ispitanika, 79% ispitanika koji su odgovorili „Prigorje“ bili su iz same regije Prigorje te od tih 79%, najveći udjel (84%) obuhvaćaju oni koji se samoidentificiraju kao Prigorcji, a 26% ostali stanovnici regije Prigorje koji se nisu tako samoidentificirali. U svim ostalim odgovorima gotovo dvotrećinskim udjelom prevladavaju ispitanici izvan regije Prigorje uz iznimku odgovora „Okolica Zagreba“ gdje su ispitanici iz regije Prigorje dali 56% odgovora. Važno je napomenuti da je od tih 56%, samo 20% ispitanika koji su se samoidentificirali kao Prigorcji.

Rezultati po naseljima iz same regije Prigorje (Sl. 7.) pokazuju razlike u odnosu na prijašnje pitanje o samoidentifikaciji. Većina naselja, osim Svetog Ivana Zeline i Vrbovca, značajno su više regiju prepoznali kao Prigorje nego što su se ispitanici tih naselja samoidentificirali kao stanovnici istoimene regije. Naselje s najvećim brojem ispitanika koji su identificirali regiju kao Prigorje su Križevci, 84% ispitanika pa Vrbovec sa 80% ispitanika, južni dio Sesveta sa 66% ispitanika, Sveti Ivan Zelina sa 46% te Dugo Selo sa 42% ispitanika.

Sl. 7. Udio identifikacije regije kao „Prigorje“ po naseljima iz Prigorja

Što se tiče naselja izvan regije Prigorje (Sl. 8.), jasno je uočljiva slaba prepoznatljivost istraživane regije kao Prigorja. Od svih naselja izvan regije Prigorje, samo je u Koprivnici više od četvrtine ispitanika identificiralo regiju kao Prigorje. Tako je 64% ispitanika iz Koprivnice identificiralo regiju kao Prigorje, 25% ispitanika iz Zagreba, 16% ispitanika iz Čazme, 13% iz Bjelovara i samo 9% ispitanika iz Velike Gorice.

Sl. 8. Udio identifikacije regije kao „Prigorje“ po naseljima izvan regije Prigorje

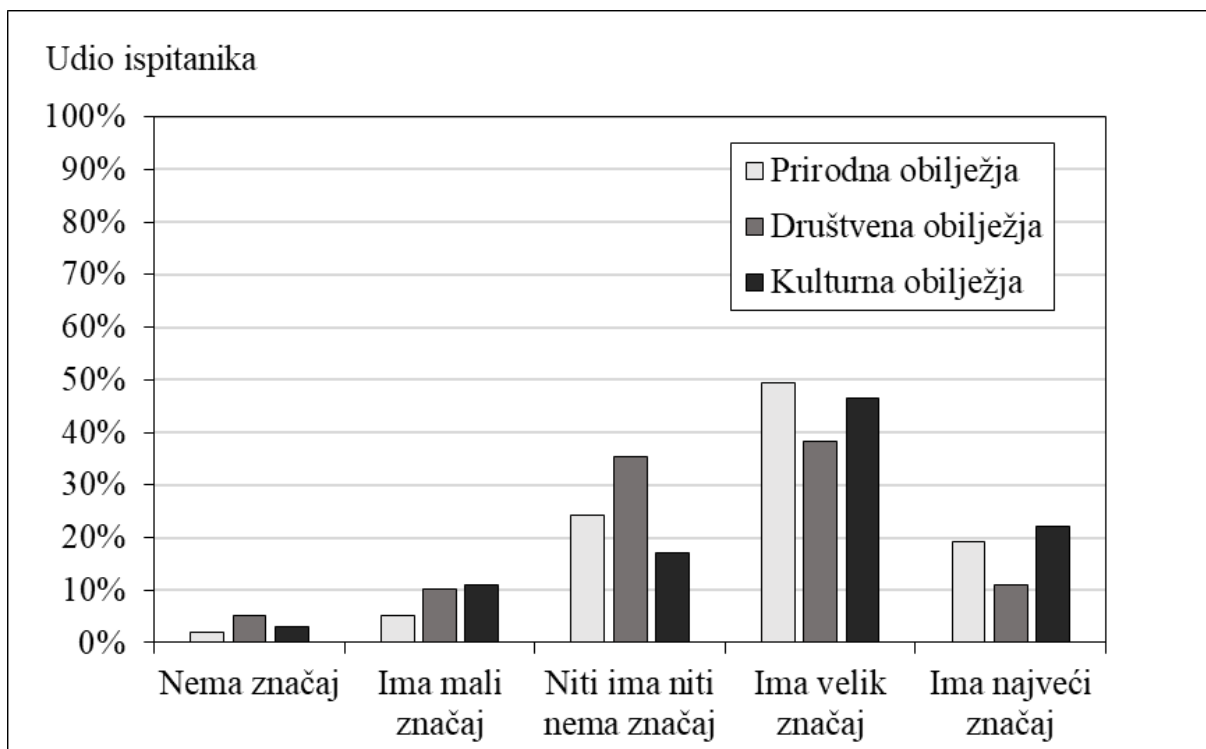
Ovdje se, isto kao i u prijašnjem dijelu, nastoji sagledati potencijalan utjecaj dnevne i tjedne cirkulacije ispitanika te doseljenja u naselja uključena u istraživanje. 73% ispitanika koji cirkuliraju zbog posla ili školovanja prepoznalo je prostor prikazan na karti kao regiju Prigorje za razliku od samo 49% ispitanika koji ne cirkuliraju. Razlika se primjećuje i kod ispitanika koji su se samoidentificirali kao Prigorcima u odnosu na one koji to nisu. Među putnicima cirkulantima, 54% Prigoraca identificiralo je regiju Prigorjem, dok ju je od ostalih ispitanika iz regije Prigorje prepoznalo tek 39%. Isti su odnosi i među ispitanicima koji ne cirkuliraju i onima koji su doseljeni. Ispitanici rođeni u regiji Prigorje bilo da se smatraju Prigorcima ili ne, za dvadesetak postotnih bodova više prepoznaju prostor kao regiju Prigorje za razliku od doseljenih ispitanika.

4.4. TEMELJNI TVORBENI ELEMENTI IDENTITETA REGIJE

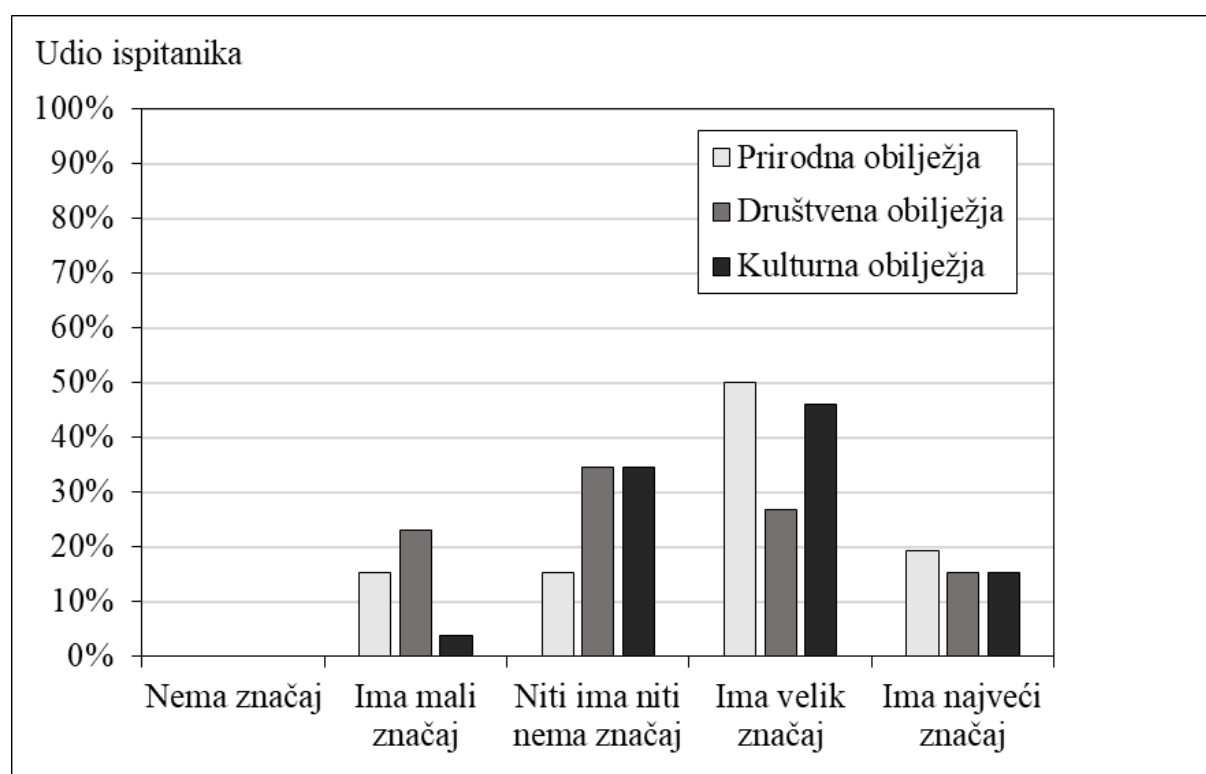
Četvrta tematska cjelina u anketi vezana je uz motive tj. temeljne tvorbene elemente identiteta regije. Ovom skupinom pitanja nastojalo se odrediti temeljne skupine motiva te pojedine tvorbene elemente koji se povezuju s regionalnim identitetom Prigorja. Ispitanicima je bila ponuđeno ukupno 29 pojedinačnih tvorbenih elemenata grupiranih u tri skupine: prirodna obilježja, društvena obilježja i kulturna obilježja. Nadalje, svaki element, kao i svaku skupinu u cjelini, ocjenjivali su prema tome koliki značaj imaju u identitetu istraživane regije opcijama: „Nema značaj“, „Ima mali značaj“, „Niti ima niti nema značaj“, „Ima velik značaj“ te „Ima najveći značaj“. Ovo pitanje upućeno je samo onim ispitanicima koji su ranije regiju na karti identificirali kao Prigorje (44% ispitanika). Oni su, za potrebe ovog pitanja, podijeljeni u dvije skupine zbog određivanja razlika u unutarnjoj i vanjskoj percepciji ispitanika.

Analiza je pokazala određene razlike između unutarnje i vanjske percepcije ispitanika. Odgovor „Nema značaj“ nije ni kod jednog elementa ili skupine bio najčešće odabrana vrijednost, što vrijedi za obje percepcije. Odgovor „Ima mali značaj“ u samo 3% slučajeva bio je vodeća vrijednost u unutarnjoj percepciji dok je kod vanjske percepcije to bilo tako kod 19% tvorbenih elemenata. Opcija „Niti ima niti nema značaj“ bio je najčešći odgovora za 38% elemenata u unutarnjoj percepciji te 34% odgovora u vanjskoj. Odgovor „Ima velik značaj“ u 41% slučajeva dominantna je vrijednost tvorbenih elemenata u unutarnjoj percepciji i 38% slučajeva u vanjskoj. Posljednja opcija, „Ima najveći značaj“, za 19% elemenata vodeća je u unutarnjoj i 9% elemenata u vanjskoj percepciji.

U nastavku će još biti prikazani rezultati svake skupine tvorbenih elemenata i elemenata iz svake skupine koji se izdvajaju kao najvažniji za regionalni identitet Prigorja. Rezultati skupina za unutarnju percepciju (Sl. 9.) pokazuju da su kulturna obilježja ocjenjena kao najznačajnija, nakon kojih slijede prirodna pa društvena kao najmanje značajna skupina motiva. Što se tiče rezultata skupina za vanjsku percepciju (Sl. 10.), zanimljivo je da nema odgovora u kategoriji „Nema značaj“. Nadalje, kao najznačajnija skupina tvorbenih elemenata izdvajaju se prirodna obilježja pa kulturna i ponovno društvena kao najmanje značajna.

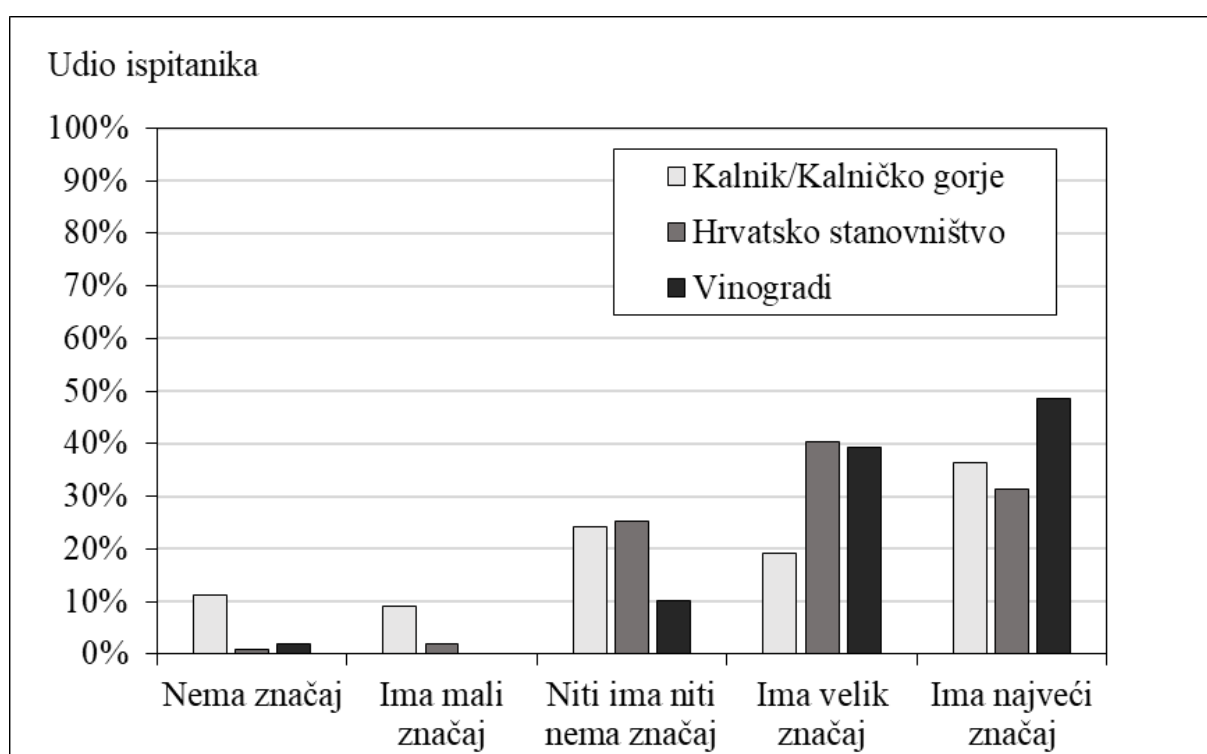

Sl. 9. Struktura odgovora svih skupina tvorbenih elemenata prema unutarnjoj percepciji ispitanika

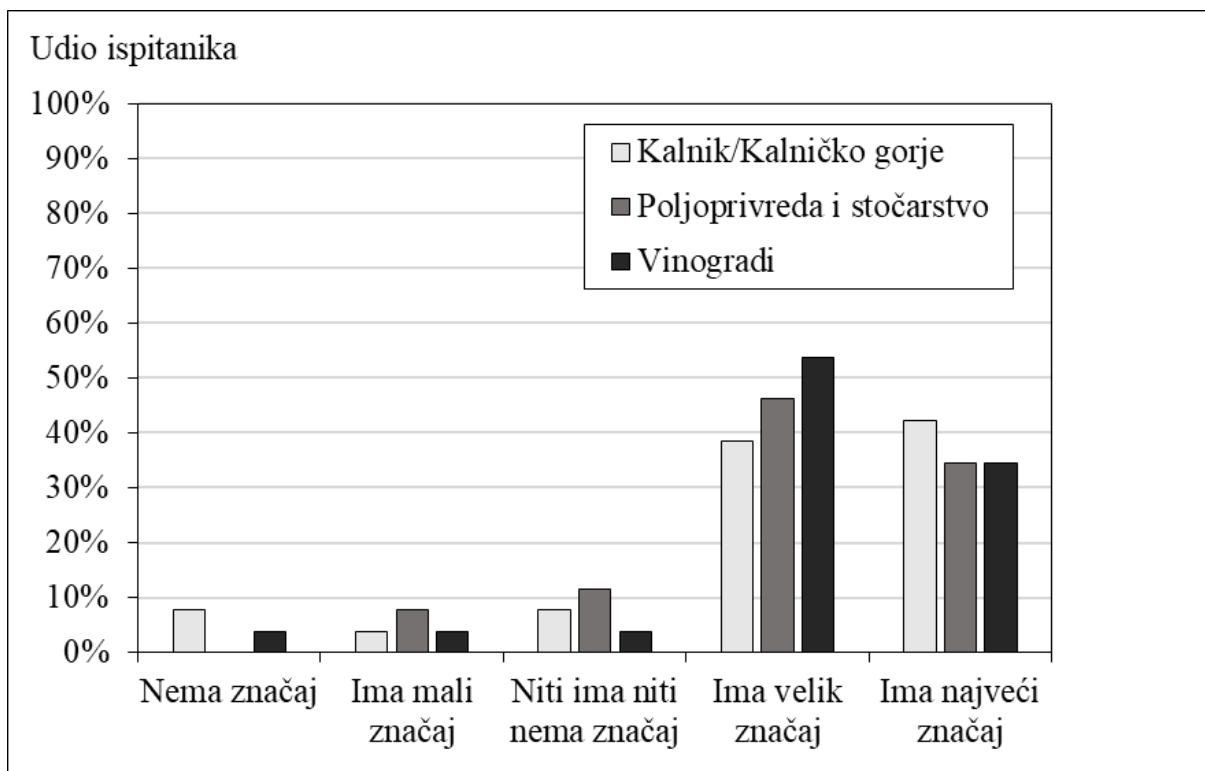

Sl. 10. Struktura odgovora svih skupina tvorbenih elemenata prema vanjskoj percepciji ispitanika

Od svih 29 elemenata, u svakoj skupini izdvaja se jedan najvažniji. Najznačajniji izdvojeni elementi također se dijele sukladno unutarnjoj i vanjskoj percepciji (Sl. 11. i 12.). Dva od tri najznačajnija elementa su jednaka u obje percepcije te se razlikuju samo elementi iz skupine društvenih obilježja. Kao najznačajniji element skupine prirodnih obilježja, u obje percepcije, izdvaja se Kalničko gorje, uz opcije „brežuljkasti krajolik“ na drugom, Medvednica na trećem, „očuvana priroda“ na četvrtom i „šume“ na petom mjestu po značaju za unutarnju te „očuvana priroda“ na drugom, „šume“ na trećem te pomalo začuđujuće, Bilogorom na četvrtom i rijekom Lonjom na petom mjestu za vanjsku percepciju. Pet najznačajnijih elemenata iz skupine društvenih obilježja za unutarnju percepciju su redom: „Hrvatsko stanovništvo“, „poljoprivreda i stočarstvo“, „život na selu“ te u malim udjelima „mlado stanovništvo“ i „staro stanovništvo“. Za vanjsku percepciju to su: „poljoprivreda i stočarstvo“, „život na selu“, „Hrvatsko stanovništvo“, „staro stanovništvo“ te „mlado stanovništvo“. U zadnjoj skupini kulturnih obilježja, kao pet najvažnijih za unutarnju percepciju izdvajaju se redom slijedeći tvorbeni elementi: „vinogradi“, „gastronomija“, „tradicijski običaji“, „govor (narječje)“ pa „mentalitet ljudi“, dok su to za vanjsku percepciju: „vinogradi“ pa „govor (narječje)“ s gotovo identičnim udjelom u značaju, „gastronomija“, „tradicijski običaji“ te „manifestacije/festivali“.

Sl. 11. Struktura odgovora elementa najznačajnijeg za svaku skupinu motiva prema unutarnjoj percepciji ispitanika

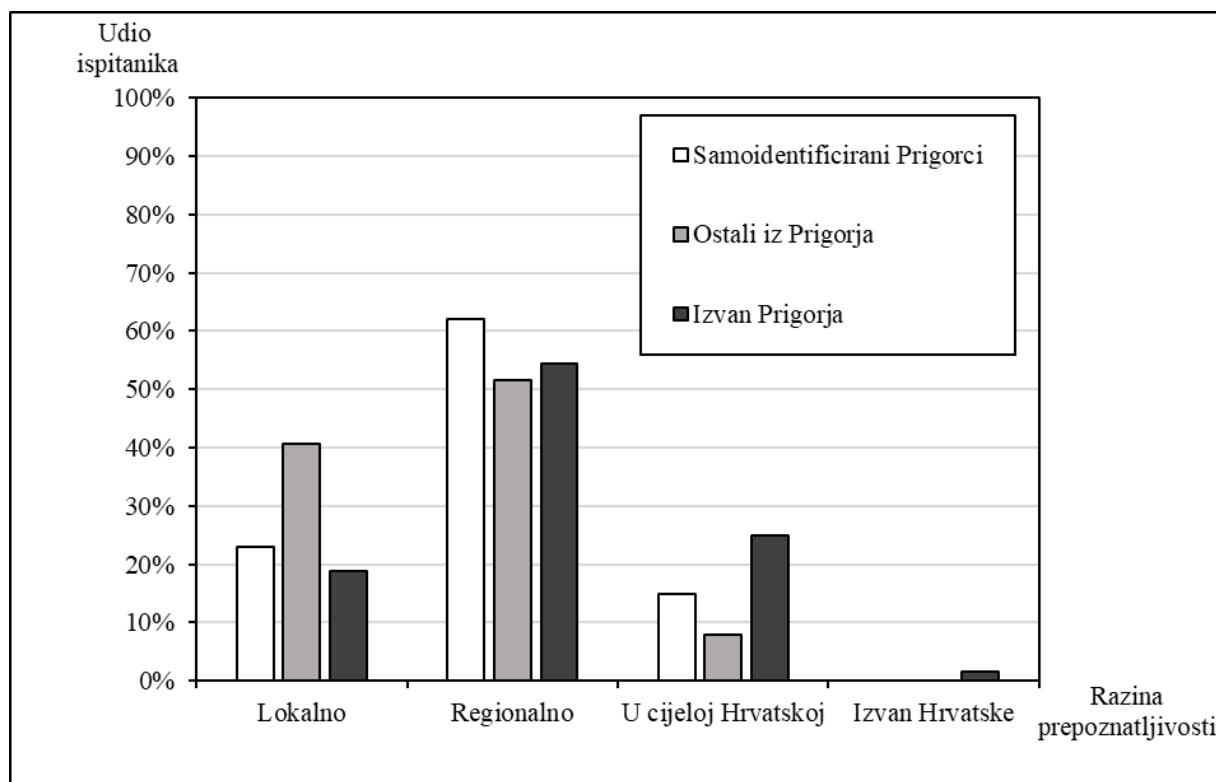
Sl. 12. Struktura odgovora elementa najznačajnijeg za svaku skupinu motiva prema vanjskoj percepciji ispitanika

4.5. PREPOZNATLJIVOST PROSTORNOG OBUHVATA I IMENA REGIJE

U sklopu zadnje tematske cjeline ankete, dva su se pitanja odnosila na prepoznatljivost regije s obzirom na četiri prostorne razine: Lokalna (na području županije), regionalna (na području nekoliko susjednih županija), u cijeloj Hrvatskoj i izvan Hrvatske. Odgovori koji su prikupljeni strukturirani su također prema unutarnjoj i vanjskoj percepciji. Budući da se ispitanici unutar Prigorja ne izjašnjavaju svi kao Prigorcima, izdvajaju se dvije skupine: samoidentificirani Prigorcima te ostali iz Prigorja. Među dobivenim odgovorima jedan dio se odnosi na vanjsku percepciju koja je definirana u kategoriji izvan Prigorja.

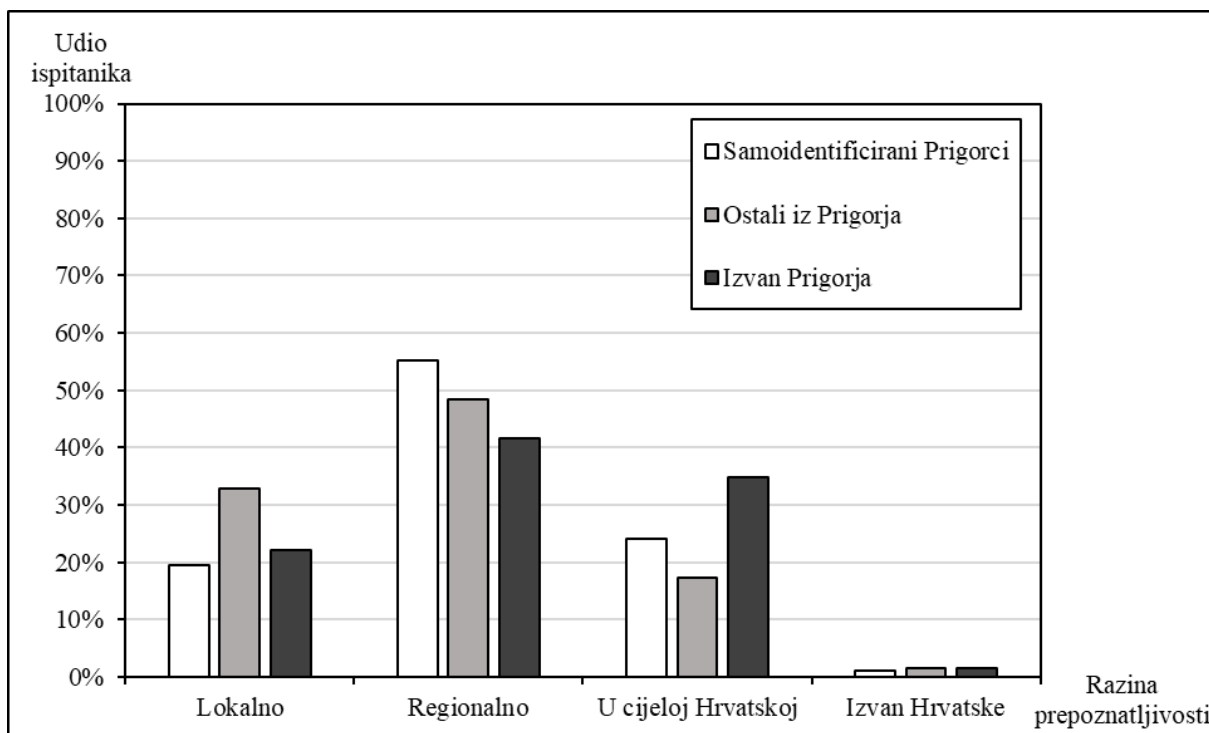
Prvo pitanje prepoznatljivosti regije je bilo prema prostornome obuhvatu (Sl. 13.). Ispitanici koji se izjašnjavaju kao Prigorcima u većini smatraju kako je regija Prigorje prema prostornome obuhvatu prepoznatljiva na regionalnoj razini (62,1% regionalno, 23% lokalno, 14,9% u cijeloj Hrvatskoj, 0% izvan Hrvatske). Prema ispitanicima koji se osjećaju Prigorcima, a žive unutar regije, ona je također prepoznatljiva dominantno na regionalnoj razini, međutim u odnosu na ostale skupine, ovdje je najveći i udio ispitanika koji smatraju da je Prigorje prepoznatljivo na lokalnoj razini (51,6% regionalno, 40,6% lokalno, u cijeloj Hrvatskoj 7,8%, izvan Hrvatske 0%). Također i prema mišljenju skupine ispitanika izvan Prigorja, regija je

najviše prepoznatljiva na regionalnoj razini, 54,5%, zatim u cijeloj Hrvatskoj 25%, lokalno 18,9% te izvan Hrvatske 1,5%.

Sl. 13. Unutarnja i vanjska percepcija prepoznatljivosti regije Prigorja prema prostornome obuhvatu

Drugo pitanje se odnosilo na prepoznatljivost Prigorja prema imenu regije (Sl. 14.). Slično prostornom obuhvatu, više od polovice samoidentificiranih Prigoraca smatra kako je po svojem nazivu ona primarno regionalno prepoznata. Razlika u odnosu na prostorni obuhvat jest to da je veći postotak onih koji smatraju da je Prigorje prema imenu regije prepoznato u cijeloj Hrvatskoj (24,1% ih je prepoznalo prema imenu, 14,9% po prostornome obuhvatu). Kod ostalih ispitanika iz regije Prigorje također se najviše izdvaja regionalna prepoznatljivost 48,4%, zatim lokalna 32,8%, u cijeloj Hrvatskoj 17,2 % te izvan Hrvatske 1,6%. Vanjska percepcija ispitanika također potvrđuje dominantnu regionalnu prepoznatljivost (41,7%), više od trećine ističe prepoznatljivost u cijeloj Hrvatskoj, a 22% na lokalnoj razini te najmanje izvan Hrvatske 1,5%.

Sl. 14. Unutarnja i vanjska percepcija prepoznatljivosti regije Prigorja prema imenu

5. RASPRAVA

Analiza podataka i polučeni rezultati istraživanja otvaraju mnoge teme za raspravu vezano uz regiju Prigorje. Moguće je izdvojiti nekoliko tematskih dijelova: regionalna samoidentifikacija ispitanika i identifikacija regije, temeljni tvorbeni elementi identiteta regije te prepoznatljivost prostornog obuhvata i imena regije.

Vezano uz regionalnu samoidentifikaciju ispitanika, primjetan je većinski osjećaj pripadnosti ispitanika iz regije Prigorje samoj regiji. Od dobivenih rezultata najviše iznenađuju Dugo Selo te južni dio zagrebačkog gradskog naselja Sesvete. Ispitanici iz Dugog Sela slabo se samoidentificiraju kao pripadnici regije Prigorje (samo četvrtina ispitanika) u odnosu na ostala naselja unutar regije, unatoč tome što su i dio LAG-a Prigorje. Sukladno tome, položaj Dugog Sela kao naselja unutar regije bio bi upitan da je u odgovorima ispitanika iskazana pripadnost nekoj drugoj regiji. Međutim, do toga nije došlo te je drugi najčešći odgovor ispitanika da pripadaju ZGŽ što upućuje na to da su ispitanici slabije upoznati sa samim pojmom regije Prigorje. S druge strane, gotovo polovična samoidentifikacija ispitanika južnog dijela Sesveta kao Prigoraca/Prigorki daje osnovu za uključenje toga područja u naselja unutar regije. To podupire i činjenica da je samo jedna četvrtina ispitanika izrazila svoju pripadnost gradu Zagrebu. Ovaj dio istraživanja također je ukazao na postojanje snažne regionalne pripadnosti ispitanika izvan regije svojim vlastitim regijama, pri čemu se regija Prigorje nalazi između njih,

kako je to prethodno navedeno u metodologiji. Pokazalo se također da cirkulacija stanovništva povećava osjećaj pripadnosti regiji Prigorje, dok je kod doseljenih ispitanika zabilježena niska razina samoidentifikacije kao Prigoraca/Prigorki, što može upućivati na to da mjesto rođenja ima veliku ulogu u stvaranju i razvijanju nečije regionalne svijesti.

Iz cjeline o identifikaciji regije Prigorje pomoću kartografskog prikaza izvlači se zaključak da je regija slabo prepoznata od strane ispitanika s obzirom da ju je kao Prigorje identificiralo manje od polovice ispitanika. To dodatno podupire činjenica da je gotovo četvrtina ostalih odgovora bilo u kategorijama „Ne znam/nisam siguran“ i „Ostalo“. Ovdje se, isto kao i kod samoidentifikacije ispitanika, javlja mnogo odgovora vezanih uz administrativnu organizaciju i cjeline istraživanog područja, što također može upućivati na nerazumijevanje pojma regije Prigorje. Istaknut je velik disparitet unutarnje i vanjske percepcije u identifikaciji regije. Pokazalo se, naime, kako ispitanici iz regije Prigorje znatno bolje prepoznaju prostorno definiranu regiju na karti od ispitanika izvan regije. Nadalje, uočava se pravilnost da ispitanici iz regije Prigorje koji se nisu samoidentificirali kao Prigorci slabije identificiraju regiju kao Prigorje. Od prosječnog povećanja udjela identifikacije regije kao Prigorje u odnosu na samoidentifikaciju izdvajaju se ispitanici Svetog Ivana Zeline i Vrbovca. Kod ispitanika iz Vrbovca došlo je do održavanja jednakog udjela kao i kod samoidentifikacije ispitanika dok je kod ispitanika Svetog Ivana Zeline došlo do pada udjela ispitanika koji su regiju identificirali kao Prigorje. Jedan od mogućih objašnjenja ovih rezultata može biti drukčija prostorna definicija Prigorja kod ispitanika iz Svetog Ivana Zeline. Iz rezultata ove i prijašnje cjeline, moguće je izdvojiti Križevce i Vrbovec kao svojevrsna središta ovako definirane regije Prigorje. Identifikacija regije kao Prigorje kod ispitanika izvan regije znatno je manje zastupljena nego kod ispitanika iz Prigorja, uz iznimku ispitanika iz Koprivnice. Ispitanici iz Koprivnice su sa više nego dvotrećinskom identifikacijom regije kao Prigorje nadišli čak i ispitanike Dugog Sela te Svetog Ivana Zeline, unatoč tome što se potonji nalaze unutar same regije. Koprivnica i Križevci dijele županiju čija se turistička promidžba temelji na isticanju svoja dva regionalna dijela: Podravine i Prigorja (Podravina i Prigorje, 2022), a što posljedično povećava regionalnu svijest ispitanika iz Koprivnice. Ovo je i dobar primjer značaja i utjecaja brendiranja regije u turističke svrhe.

Pitanje o tvorbenim elementima regije pokazuje da ispitanici iz regije Prigorje pridaju jača značenja određenim motivima u odnosu na ispitanike izvan regije. Obje skupine ispitanika u više od trećine slučajeva izjašnjavaju kako određeni element niti ima niti nema značaj u oblikovanju identiteta regije Prigorje. Glede skupina elemenata, očita je razlika između vanjske

i unutarnje percepcije. Za ispitanike iz regije, najvažnija su kulturna obilježja regije dok su za stanovnike izvan regije to prirodna obilježja regije. Društvena obilježja regije najmanje značajna skupina za obje skupine ispitanika. Također, kod obje grupe ispitanika, društvena obilježja regije najmanje su značajna skupina. Kod pojedinih elementa svake skupine, za obje skupine ispitanika, najvažniji su Kalničko gorje u prirodnoj te vinogradi u kulturnoj skupini motiva. Obje skupine ispitanika se prema prirodnim obilježjima regije poklapaju i po elementima očuvane prirode i šuma kao značajnima za identitet regije dok se razlikuju u ostala dva elementa. Tako su ispitanici iz regije veći značaj dali još brežuljkastom krajoliku regije i Medvednici dok su ispitanici izvan regije naveli rijeku Lonju koja teče Prigorjem i, pomalo iznenađujuće, Bilogoru koja prema njima ima veći značaj kao rubno gorje regije u odnosu na Medvednicu. Od društvenih obilježja regije, stanovnici iz regije veći značaj pridaju obilježjima stanovništva regije, djelatnostima pa načinu života dok ispitanici izvan regije prednost daju djelatnostima pa načinu života i tek onda obilježjima stanovništva. Zanimljivo, kao najvažnije obilježje kulturne skupine elemenata, za obje skupine ispitanika, izdvajaju se vinogradi kao obilježje kulturnog pejzaža. Nadalje, stanovnici iz regije kao najvažnije izdvajaju gastronomiju, tradicijske običaje pa tek onda govor tj. narječje i mentalitet ljudi. Kod ispitanika izvan regije, govor (narječje) ima gotovo identičan značaj kao kulturni pejzaž (vinogradi), nakon čega slijede gastronomija, tradicijski običaji te manifestacije i festivali, koje, nasuprot tome, ispitanici iz regije ne vide toliko značajnim tvorbenim elementom identiteta regije.

Rezultati prepoznatljivosti regije Prigorja prema prostornome obuhvatu i prema vlastitome imenu ukazuju na to kako je jednako prema unutarnjoj, ali i vanjskoj percepciji navedena regija prepoznata dominantno na regionalnoj razini. Posebice je interesantan odnos dobivenih odgovora ispitanika na pitanje prepoznatljivosti regije Prigorja prema prostornome obuhvatu i prema vlastitome imenu. Naime, iz dobivenih rezultata primjetan je veći udio prepoznatljivosti regije prema imenu, nego li prema prostornome obuhvatu. Ponajviše se razlika vidi u udjelu odgovora kako je regija Prigorje prepoznatljiva u cijeloj Hrvatskoj što ukazuje kako naziv regije Prigorje pridonosi jasnijem prepoznavanju regije, dok zbog neodređenosti granica regije, prepoznavanje prema prostornome obuhvatu je manje izraženo.

6. ZAKLJUČAK

Istraživanje regionalnog identiteta Prigorja i njegovih tvorbenih elemenata kroz percepciju mladih obuhvaćalo je šest hipoteza. Sukladno rezultatima istraživanja i raspravi, sve hipoteze su potvrđene osim treće, koja je djelomično opovrgnuta.

Prva hipoteza, kojom se pretpostavilo, da se regija Prigorje slabo prepoznaje prema prostornom obuhvatu i vlastitome imenu, potvrđena je rezultatima koji iskazuju dominaciju regionalne prepoznatljivosti prostornog obuhvata i vlastitog imena regije. Pretpostavka, da je po vlastitom imenu prepoznatljivija nego prema prostornom obuhvatu, dokazana je na temelju 10 postotnih bodova većeg odabira prepoznatljivosti u cijeloj Hrvatskoj.

Drugom hipotezom pretpostavilo se da će mladi stanovnici regije Prigorje značajno više prepoznati regiju kao Prigorje u odnosu na mlade stanovnike izvan regije. Ova hipotezu potvrdilo je 44% svih ispitanika koji su regiju identificirali kao Prigorje, a od kojih je 79% bilo iz same regije Prigorje dok je 21% ispitanika izvan regije Prigorje tako prepoznalo regiju.

Treća hipoteza djelomično je opovrgnuta. Naime, pretpostavilo se da se s Prigorjem kao regijom najčešće povezuju prirodna skupina motiva, potom kulturna i najmanje društvena. Unatoč tome što su ispitanici izvan regije Prigorje odredili važnost tvorbenih elemenata tim redoslijedom, ispitanici iz regije Prigorje, odredili su kulturne motive kao najvažnije tvorbene elemente identiteta regije.

Četvrtom hipotezom pretpostavilo se kako će se mladi stanovnici regije Prigorje u velikoj mjeri samoidentificirati kao Prigorci. Hipoteza je potvrđena jer se dvije trećine ispitanika iz regije Prigorje samoidentificiralo Prigorac/Prigorka.

Peta hipoteza kojom se pretpostavilo kako će se mladi ispitanici regije Prigorje koji su doselili u istraživanu regiju iz mjesta izvan regije znatno manje samoidentificirati kao Prigorci te slabije prepoznati regiju kao Prigorje, potvrđena je. Rezultati su pokazali kako se samo 29% doseljenih ispitanika samoidentificira Prigorac/Prigorka dok se čak 71% ispitanika rođenih u regiji Prigorje samoidentificira na taj način. Nadalje, vezano uz drugi dio hipoteze, 50% ispitanika iz regije Prigorje, identificiralo je regiju kao Prigorje dok je to učinilo samo 34% ispitanika doseljenih u regiju Prigorje.

Šesta i završna hipoteza kojom se pretpostavilo kako mladi ispitanici regije Prigorje koji putuju izvan mjesta boravka na posao/fakultet/školu osjećaju jaču pripadnost Prigorju preko samoidentifikacije te identificiranja regije, također je dokazana. 62% ispitanika koji cirkuliraju

radi posla ili školovanja samoidentificiraju se kao Prigorci/Prigorke dok je to istinito za samo 49% ispitanika koji ne cirkuliraju. Također, 73% ispitanika koji cirkuliraju radi posla ili školovanja prepoznali su regiju kao Prigorje dok ju je prepoznalo samo 49% ispitanika iz regije Prigorje koji ne cirkuliraju.

Iz istraživanja je moguće polučiti još neke generalne zaključke. Izvjesno je da regionalna svijest Prigorja postoji te je znatno jače izražena među stanovnicima Prigorja nego među stanovnicima gradova izvan regije Prigorje. Nadalje, manje od polovice svih ispitanika identificiralo je regiju na priloženoj karti kao Prigorje, a većina koji jesu, ispitanici su iz same regije, a ne izvan regije, što ponovno dokazuje slabu prepoznatljivost ove regije, posebno kod ispitanika izvan same regije. Sukladno tome, i većina drugih odgovora ukazuje na disparitet unutarnje i vanjske percepcije tj. percepcije ispitanika iz regije Prigorje i ispitanika izvan regije. Pri definiranju tvorbenih elemenata identiteta regije, velik udjel neutralnih odgovora („Niti ima niti nema značaj“) upućuje na slabo prepoznavanje temeljnih motiva koji se vežu uz istraživanu regiju. Sve navedeno dovodi do zaključka da se Prigorje prepoznaje kao regija, posebno preko unutarnje percepcije, ali s nejasnim prostornim obuhvatom i identitetom regije.

POPIS LITERATURE

Bućin, R., 2001: Prilog poznavanju institucija: zakonski okvir rada velikih župa NDH, *Arhivski vjesnik* 44, 209-225.

Blaće, A., Vukosav, B., 2014: O regiji i regionalnom pristupu u geografiji, u: Mirošević, L. i Graovac Matassi, V. (ur.): *Dalmacija u prostoru i vremenu – Što Dalmacija jest, a što nije*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 11-20.

Cvitanović, A., 2002: *Geografski rječnik*, Hrvatsko geografsko društvo, Zadar.

Fuerst-Bjeliš, B., 1996.: Pristup definiciji prostornog pojma tradicionalne regije, u: Pepeonik, Z. (ur.): *I. hrvatski geografski kongres: geografija u funkciji razvoja Hrvatske*, zbornik radova, 326-330.

Fuerst-Bjeliš, B., 1998: Turopolje – položaj tradicionalne regije u sustavu geografske regionalizacije, *Acta Geographica Croatica* 33, 83-90.

Fuerst-Bjeliš, B., 2012: Turopolje - što je to? Historijskogeografski pogled na prostorni pojam i identitet tradicijske regije, *Luč*, časopis Ogranka Matice hrvatske Velika Gorica 1 (1), 13-19.

Glamuzina, N., Fuerst-Bjeliš, B., 2015: *Historijska geografija Hrvatske*, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split.

Fuerst Bjeliš, B., Glamuzina, N., 2021: *The historical geography of Croatia: Territorial change and cultural landscapes*, Springer Nature, Cham.

Jukopila, D., 2017: *Međimurje razine prostornih identiteta pogranične tradicijske regije*, Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno matematički fakultet – geografski odsjek.

Klemenčić, M., 2017: Poimanje i temeljna zemljopisna obilježja Podgorja, *Senjski zbornik-prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu* 44 (1), 5-16.

Marković, I., Fuerst-Bjeliš, B., 2015: Prostorni identitet kao pokretačka snaga razvoja turizma: komparativna analiza regija Bjelovara i Čakovca, *Hrvatski geografski glasnik* 77 (1), 71-88.

Milas, G., 2009: *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, , Naklada Slap, Jastrebarsko.

Njegač, D., 2002: Središnja Hrvatska, u: Borovac, I. (ur.): *Veliki atlas Hrvatske*, Mozaik knjiga, Zagreb, 225-269.

Pavleš, R., 2008 : Područje Koprivničko-križevačke županije u odnosu na granice tijekom srednjeg i ranog novog vijeka, *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja* 7 (14), 5-14.

Rogić, I., 1992: Hrvatska i njezine regije, *Društvena istraživanja* 1(1 (1)), 25-35.

Rogić, V., 1983: Nacrt uvjetno homogene regionalizacije SR Hrvatske, *Hrvatski geografski glasnik*, 45 (1.), 75-89.

Tuan, Y.-F., 1975: Place: An Experiential Perspective, *Geographical Review* 65 (2), 151-165.

Vukosav, B., Fuerst-Bjeliš, B., 2015: Medijska percepcija prostornih identiteta: Konstrukcija imaginativne karte dalmatinske unutrašnjosti, *Geoadria* 20 (1), 23-40.

Vukosav, B., Fuerst-Bjeliš, B., 2016: Labels of Interest Groups as Indicators of a Vernacular Region: A Case Study in Croatia, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 107 (4), 454-467, doi:10.1111/tesg.12168.

POPIS IZVORA

Državna geodetska uprava (DGU), 2016: Središnji registar prostornih jedinica RH (GIS shapefileovi)

LAG Prigorje, 2022: O nama, <https://www.lag-prigorje.hr/o-nama/> (15.06.2022.).

LAG Prizag, 2022: O nama, <http://www.lag-prizag.hr/o-nama/> (15.06.2022.).

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021: Šljivovica, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59748> (12.06.2022.).

Podravina i Prigorje, 2022: O nama, <https://podravinaiprigrorje.hr/> (17.06.2022.).

Fran Faber, Denni Kunjas

Pitanje regionalnog identiteta Prigorja – percepcija mladih

SAŽETAK

U današnje vrijeme, regionalni identitet postupno dobiva sve veći značaj uslijed globalizacije, spajanja i komodifikacije kultura te nestajanja lokalnih identiteta. U vidu toga, ovo istraživanje nastoji ispitati postojanje regionalnog identiteta Prigorja kao perceptivne i tradicijske regije u Središnjoj Hrvatskoj. Anketnim upitnikom provedenim na uzorku od 283 ispitanika, dobi od 18 do 35 godina, iz 5 naselja regije Prigorje i 5 naselja u okolici, ali izvan regije, proučene su sličnosti i razlike u unutarnjoj i vanjskoj percepciji istraživane regije. Provedenom analizom rezultata, doneseni su zaključci o regionalnoj samoidentifikaciji ispitanika, identifikaciji regije, njenim temeljnim tvorbenim elementima te prepoznatljivosti njezinog prostornog obuhvata i imena.

Ključne riječi: identitet, regionalni identitet, Prigorje, perceptivna regija, percepcija mladih

Fran Faber, Denni Kunjas

Questioning the regional identity of Prigorje – perception of the youth

SUMMARY

Recently, regional identity is becoming more important due to globalisation, the merging and commodification of culture and the disappearance of local identities. Against this background, this study aims to investigate whether the regional identity of Prigorje exists as a perceptual and traditional region in Central Croatia. Using a questionnaire that included 283 respondents, of age 18-35, from 5 settlements in the Prigorje region and 5 localities nearby but outside the region, the similarities and differences in internal and external perceptions of the studied region were investigated. The analysis of the results led to conclusions about the regional self-identification of the respondents, the identification of the region, its basic constitutive elements and the recognisability of its spatial scope and name.

Keywords: identity, regional identity, Prigorje, perceptual region, perception of the youth